

LYPSYLUPA-ASETUKSET AUTOMAATTILYPSYSSÄ

Automaattilypsyssä lehmien lypsylle pääsyä ohjataan lypsylupa-asetusten kautta. Karjan tuotostaso, lypsyssä olevien lehmien määrä ja lypsynopeus vaikuttavat siihen, paljonko lypsyjä voi olla. Tavoitteena tulisi olla karjan keskiarvona 2,5 lypsyä/lehmä ja lypsykäyntiä kohti tulisi pyrkiä 10–13 kg maitomäärään.

Lypsyrobotilla tulee olla riittävästi vapaata kapasiteettia, suosituksena vähintään 10 %. Lypsyasetuksilla voidaan saada hetkellisesti apua kapasiteettiongelmaan, mutta pidemmällä aikavälillä robotin ylikapasiteetti lisää työmäärää, eläinten stressiä ja altistaa sairauksille.

Kun lypsylupa-asetuksia muutetaan, kannattaa tehdä pieniä muutoksia kerrallaan.

Tavoitteena tasaiset lypsyvälit

Lehmien lypsykäyntien välinen aika olisi hyvä olla 6-12 tuntia ja se saisi vaihdella $\pm 30\%$. Vetimen palautuminen lypsystä kestää jopa kuusi tuntia, joten liian lyhyet lypsyvälit saattavat altistaa utaresairauksille. Toisaalta myös liian pitkät lypsyvälit altistavat bakteerien lisääntymiseen utareessa ja vähentävät maitomäärää. Epäonnistuneet lypsyt pidentävät neljänneskohtaisia lypsyvälejä, jos lehmää ei tarkisteta ja oteta uudelleen lypsettäväksi. Lypsyvälien vaihteluun voi vaikuttaa moni asia, jotka aiheuttavat stressiä ja saattavat sitä kautta lisätä maidon solupitoisuutta.

Vaikka lypsykäyntien määrä keskimäärin olisikin riittävä, on poikkeavien lypsyvälien syyt tarkistettava silti lehmäkohtaisesti. Lypsykäyntien määrää ja säännöllisyyttä tulee seurata ja poikkeamiin tulee reagoida heti. Epäsäännöllisyys lypsyväleissä aiheuttaa maidonmenetyksiä ja siten osa lehmän tuotantopotentiaalista jää käyttämättä.

Lypsyvälien vaihteluun vaikuttavia tekijöitä:

- Maitomäärä
- Eläinten terveys
- Lypsyosaston ylitäyttö
- Lypsyasetukset
- Robotin ylikapasiteetti
- Huoltokatkot
- Laiteviat
- Ruokinta ja rehujen laatu
- Epätasainen poikimajakauma
- Pitkä poikimaväli
- Olosuhteet
- Management

Asetukset tuotoskauden vaiheen mukaan

Lypsylupa-asetukset voidaan säätää lypsykauden alku- ja keskivaiheeseen sekä aikaan ennen odotettua umpeenpanoa.

Tuotoskauden alkuvaiheessa lypsykäyntejä ohjataan enemmän ajan perusteella, kun taas myöhemmin tuotoskaudella lypsyluvan perusteena kannattaa käyttää maitomäärää. Minimivaatimus on, että kaikki lehmät tulee lypsettyä kaksi kertaa vuorokaudessa umpeenmeneviä lukuun ottamatta.

Lypsylupa-asetukset poikimisen jälkeen

Poikimisen jälkeen asetukset voivat olla väljemmät kuin mitä odotetun maitomäärän perusteella suositellaan. Alkulypsykaudesta on tärkeää saada riittävästi lypsykäyntejä, jotta lehmä alkaa herumaan ja oppii käymään lypsyllä. Lypsykäyntejä on oltava riittävästi myös siksi, että lehmä ehtii syödä rehuannoksensa, joka on alkukaudella usein suurempi. Lypsylupa-asetuksia kannattaa lähteä kiristämään herumishuipun saavuttamisen jälkeen, usein n. 40-70 tuotospäivän kohdalla.

Ennen umpeenpanoa

Siemennys- ja tiineystarkastustiedot tulee olla tallennettuna tuotannonhallintaohjelmaan, jotta umpeenpanovaiheessa voidaan käyttää automaattisia lypsylupa-asetuksia. Ennen umpeenpanoa lypsyväliä harvennetaan nostamalla odotettua maitomäärää korkeammaksi. Maksimi lypsymäärää ei kannata rajoittaa liian alas, koska liian suuri rajoitus lypsykäynneissä voi aiheuttaa korkeatuottoiselle lehmälle utaretulehduksen.

Tuotokauden keskivaihe

Tuotokauden keskivaiheen ryhmässä on yleensä eniten lehmiä ja vaihtelu tuotoksissa suurta. Tämän ryhmän lypsylupia kannattaa säätää enimmäkseen odotetun maitomäärän mukaan, jotta lehmiä ei lypsetä liian pienellä maitomäärällä. Etenkin loppulypsykaudella liian tiheä lypsy voi nostaa maidon happolukua ja aiheuttaa sitä kautta makuvirhettä maitoon.

Keskivaiheen asetuksilla voidaan vaikuttaa lypsrobotin lypsykapasiteettiin. Jos lehmiä on paljon ja/tai hidaslypsyisiä, asetuksilla voidaan ohjata lypsylupia isomaitoisille. Rajuja muutoksia kannattaa kuitenkin välttää, ettei lypsyväli veny kerrasta liian pitkäksi.

Suuntaviivoja lypsyasetuksiin. Lypsylupa määräytyy sen mukaan, täyttyykö ensin odotettu maitomäärä vai aika.

	Odotettu maitomäärä/ lypsykäynti	Lypsy- lupa vähintään	Lypsy- lupia vähintään
Alkulypsykausi	8-9 kg	5-6 h	4 – 4,5
Keskivaihe	9-13 kg	9-11 h	2,4 – 2,6
Ennen ump.menoa	12-15 kg	14 h	1,5 – 1,8

The screenshot shows the 'Automaattinen lypsylupa' software interface. It displays settings for four stages: Nuori/vanhempi, Varhainen tuotokausi, Keski-tuotokausi, and Myöhäinen tuotokausi. Each stage has fields for 'Päivä maidossa alkoon' (days in milk), 'Nuoret eläimet' (young animals) with 'odotettu tuotos on yli' (expected yield is over) in kg, and 'Vanhemmat eläimet' (older animals) with 'odotettu tuotos on yli' in kg. There are also 'Myöhässä lypsynnosta' (late milking) settings with 'Aika edellisestä lypsystä' (time from last milking) in hours and minutes.

Lisätietoa: Automaattilypsytilalla huomiota myös lyhyihin lypsyväleihin ja lypsyvälien vaihteluun:
http://www.tts.fi/images/stories/automaattilypsy/ASM-lypsyvalit_automaattilypsyssa_nettiartikkeli.pdf